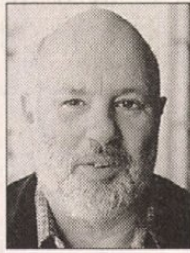

MONDOM A MAGAMÉT

Rendes és rendetlen kommunisták

Eörsi István

Filozófus barátom, aki szellemi gyökeireit a felvilágosodás gondolatvilágából eredezteti, emlékeztette egyik szélsőségesen jobboldali kollégáját arra, hogy ez 1968-ban megbélyegezte,

amiért ő elítélte a prágai tavasz elfojtását. „Azért fordultam ellenetek – felelte találékonyan az egykori hithű pártfunkcionárius –, mert örültem annak, hogy ismét magyar katonák vannak Kassán.”

A jelenlegi kormány egyik szellemi támasza és talpköve – nevét nem írom ide, mert nincs előttem a szövege, és így nem szolgálhatok szó szerinti idézettel – saját párttagságát nemzeti karakteréből vezette le. Benne, mint törzsökös jó magyarban, lobogott a kötelességérzet a család iránt, ezért lépett be a pártba, és ezért publikált rendszerhű brosúrákat, ezzel szemben az ellenzék kemény magjából hiányzott ez a magyaros felelősség, ezért hóbörögött olyan gátlástalanul. (Már Németh László is Petőfi fortyanékony szláv

vérével magyarázta e költő forradalmiságát, ily módon állítva szembe alkotát Arany otthon ülő, higgadt, velejéig magyar természetével, de az én hőszám persze a demokratikus ellenzék idegen érzületére utalva nem a szlávokra célt.)

A jobboldal pártjaiban hemzsegnék Kádár élcsapatának tagjai. A miniszterek, a kormány ideológiai támfái, és általában a mai hivatásos antikommunisták közt is jócskán találhatók egykori párttagok. A fiatalabbak közül pedig sokan párttitkár apukával, pártfunkcionárius anyukával, bácsikával, nénikével, apósal dicsekedhetnek. Ilyen körülmények között egyéni mentségeken kívül kellett egy általános magyarázat is a jelenségre, amely elválasztja a rendes kommunistákat a rendetlenektől, és így globálisan mentheti meg a fordulékony urak és hölgyek, továbbá jelenlegi pártjaik becsületét. Ezt a feladatot Tóth Gy. László, a miniszterelnöki kabinet kulturális titkárságának vezetője a Népszabadság március 22-i számában teljesítette. A jobboldalra

átáncolt kádárista párttagok mentségére azt hozta fel, hogy ezek sosem hittek a szocializmusban, hanem csak „saját nyugalomuk és egzisztenciájuk védelmében” léptek be az MSZMP-be. Egyszerű karrierizmusból. A szerző szemében ez mentő körülmény. Felfogása minősíti a kormányt, amelyet szolgál.

De miért hiszi azt, hogy a Kádárhoz annak idején karrierből csatlakozók ma mind jobboldaliak? Itt van például Németh Miklós, aki a rendszerváltozás után egyházi esküvőjével hengegett. Vagyis azzal, hogy égbe szökő pártkarrierjét meggyőződése ellenére futotta be. Nem hiszem, hogy a szocialista pártban kevesebb a pártállami karrierista, mint a Fideszben, csak épp nekik nem kell jó képet vágniuk ahhoz, hogy pártjuk időről időre rituálisan leokádja a múltjukat. És azt sem hiszem, hogy a bármelyik párt-hoz tartozó karrieristákat többre kell tartani, mint azokat, akik legalább egy ideig hittek abban, amit hirdettek. (Más lapra tartozik, hogy 1956. november 4-e és

1958. június 16-a után roppant öncsalás vagy erkölcsi defekt kellett ahhoz, hogy valaki higgyen a Kádár-garnitúrának. De – legalábbis a humán foglalkozások művelőinek esetében, akiknél a politikai hovatartozás kihatott szakmai teljesítményükre, és emberi viszonylataik széles körére – még ez a hit is többet ér, mint az érdek diktálta, elvtelen csatlakozás.)

A titkárságvezető kedveli a jobboldalra átvált karrieristákat, azokat a hazafiakat, akik örülnek, ha csapataink a csehszlovák reformkommunisták ellen, a szovjetek csatlósáiként bevonulnak Kassára; a reformkommunistákat pedig nem kedveli. Azt mondja róluk, hogy „akik egy nyilvánvalóan működésképtelen modell megreformálásával töltöttek hosszú éveket, azokat aligha lehet komolyan venni.” Nagyvonalúan eltekint attól, hogy a forradalom szellemi előkészítése nem kis mértékben reformkommunisták érdeme, és hogy a rendszerváltozást 1989-ben a reformkommunista Nagy Imre kormánya legiti-

málta. Elfelejteti azt is, hogy a reformkommunisták igen sok esetben a kommunizmus általános bírálóivá váltak, többnyire úgy, hogy tovább fejlesztették a nézeteikben rejlő demokratikus csírákat. Ezt azért felejteti el, mert ezeket a csírákat a reformkommunistáknál is jobban utálja. Ő a karrieristákat szereti.

És még e csíráknál is forróbban utálja a demokratikus ellenzék tagjait. Nekik nincs erkölcsi alapjuk lekommunizálni némely fideszeseket, mert „közös politikai ágyba bújtak” az exkommunistákkal. Egy 1994-es (szerintem helyes, mások szerint vitatható vagy éppen bünyös) politikai döntés tehát visszamenőleg alkalmatlanná teszi Kádár nyílt ellenzékét arra, hogy egy teljes korszakot, és szereplőit értékelje. De miért ne értékeljük őket, ha egyszer értékelhetők? A vérbíró, a besúgó, a törtető, a formálisan beilleszkedő, a passzív és az aktív ellenálló meghatározott helyet tölt be a Kádár-rendszer nagyjából objektív erkölcsi hierarchiájában. A tettek önmagukért állnak vagy nem állnak helyt minden időben. Az ágyba vizelők közül egy sem válna szobatisztává attól, ha követnének példájukat.